

LBRIS

We know
books

OANA MIHAELA DRĂGOLICI

**INTERculturalitate,
MULTIculturalitate -
interferențe în EDUCAȚIE**

**EDITURA UNIVERSITARĂ
București**

CUPRINS

PREAMBUL	9
Capitolul 1	
POLITICI EDUCAȚIONALE ADRESATE COPIILOR DIN COMUNITĂȚILE ETNICE	13
1.1. Concepte cheie: minoritate și etnie	15
1.2. Politici educaționale de promovare a drepturilor minorităților etnice	20
Capitolul 2	
EDUCAȚIA INTERCULTURALĂ ȘI MULTICULTURALĂ. CADRUL CONCEPTUAL ȘI ANALIZE TEORETICE	25
2.1. Abordări conceptuale ale noțiunilor de „inter” și „multi” - culturalitate în educație	27
2.1.1. Educația interculturală - delimitări teoretice	31
2.1.2. Educația multiculturală - interferențe analitice	40
2.2. Principiile educației „inter” și „multi” cultura- lității stadiul de implementare în țara noastră	46
Capitolul 3	
INTEGRAREA ȘCOLARĂ A COPIILOR DIN COMUNITĂȚILE ETNICE	53
3.1. Integrarea școlară – abordare din perspectiva educației incluzive	55

3.2. Conceptul de integrare – caracteristici generale	64
3.3. Segregare vs. Discriminare	73
3.4. Rolul actorilor implicați în integrarea copiilor din comunitățile etnice	77
Bibliografie	87

PREAMBUL

„Dacă ne referim la funcțiunile culturilor și ale civilizațiilor trebuie să constatăm că principala nevoie fundamentală la care răspunde cultura este identitatea individuală și de grup. Suntem cine suntem prin limba pe care o vorbim, moștenirea istorică, valorile, tradițiile și obiceiurile pe care le împărtășim, prin creația literară, artistică și filosofică în care ne-am format.” (M. Malița, 1998, p. 37)

Problematika educației interculturale, o componentă a sistemului educațional actual, capătă o importanță aparte în societatea actuală. Migrația popoarelor, criza economică și alți factori de sorginte economică și politică au determinat includerea educației interculturale pe agenda UE, în general, și a statelor membre, în special. În acest context, cadrul instituțional al școlii se confruntă cu dificultăți legate de integrarea copiilor ce aparțin comunităților etnice, generate, pe de o parte, de reticența la schimbare a popoarelor, iar pe de altă parte, de lipsa unor abordări pragmatice de incluziune a acestei categorii de copii.

Astfel, școala devine un adevărat laborator în care se experimentează efectele diversității asupra relațiilor dintre elevi, dintre profesori și elevii minoritari, respectiv părinții și elevii minoritari. Trebuie să înțelegem diversitatea ca o trăsătură a societății actuale, un beneficiu reciproc pentru noi toți. Din această perspectivă, conceptele cheie ale societății actuale: **interculturalitate**, **multiculturalitate** și,

acestei categorii de elevi, în scopul satisfacerii unor principii actuale: „învățământ integrat” și o „școală pentru toți”.

Astfel, putem afirma că inițierea unui demers științific de aprofundare a procesului de integrare a copiilor ce aparțin comunităților etnice în sistemul de învățământ românesc are un caracter de actualitate, izvorât, în primul rând, din necesitatea formării cadrelor didactice pentru inter și multiculturalitate.

Studiul de față abordează o tema de actualitate, centrată în principal pe identificarea problemelor cu care școala, în general, și cadrele didactice, în particular, se confruntă în integrarea copiilor minoritari. Principalul obiectiv al lucrării a avut în vedere elaborarea unor recomandări pentru cadrele didactice care să îi ajute în adaptarea sistemelor educaționale la particularitățile etnice ale acestei categorii de copii.

„Abordarea interculturală în educație constituie o nouă manieră de concepere și implementare a curriculum-urilor școlare și o nouă atitudine relațională între profesori, elevi, părinți. Perspectivă interculturală deschide noi piste de manifestare a diversității și diferențelor.” (C. Cucuș, 2000, p. 183)

CAPITOLUL I

POLITICI EDUCAȚIONALE ADRESATE COPILOR DIN COMUNITĂȚILE ETNICE

Cuprinsul capitolului:

- 1.1. Concepte cheie: minoritate și etnie
- 1.2. Politici educaționale de promovare a drepturilor minorităților etnice
- 1.3. Perspectiva statistică a elevilor ce aparțin comunităților etnice din România

Motto:

„Nu SIDA, ci discriminarea este flagelul mileniului”

Nelson Mandella

1.1. Concepte cheie: minoritate și etnie

Problematika drepturilor minorităților a înregistrat un trend ascendent după căderea comunismului, pe de o parte, fiind determinat de numeroasele tensiuni etnice în fostele spații comuniste, iar, pe de altă parte, de intensificarea activității ONU, cu precădere a Subcomisiei pentru Prevenirea Discriminării și Protecția Minorităților.

Un punct de plecare îl reprezintă prevederile Cartei Drepturilor Universale ale Omului a Națiunilor Unite (1948) care aduce în discuție aplicarea, fără discriminare în funcție de „rasă, de culoare, de sex, de limbă, de religie, de opinie politică sau de orice altă opinie, de origine națională sau socială, de avere, de naștere sau decurgând din orice altă situație” (articolul 2), a drepturilor tuturor indivizilor.

Pentru stabilirea **elementelor definitorii ale minorităților**, G. Pentassuglia (2002, p. 57) identifică două trăsături esențiale, și anume:

- determinarea acelor caracteristici ale minorităților, care îi distinge de grupul majoritar, respectiv analizarea relațiilor dintre minorități și statul respectiv;
- stabilirea unor mijloace de protecție a grupurilor minoritare aflate în conflict cu grupurile majoritare.

Prin raportare la trăsăturile stabilite de G. Pentassuglia, o prima etapă în procesul de definire al minorităților o constituie Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice, adoptat la 16.12.1966 (ratificat prin Decretul nr.212 din 31 octombrie 1974), document care stipulează că: „în acele state în care există minorități etnice,

religioase sau lingvistice, persoanele aparținând acestor minorități nu pot fi lipsite de dreptul de a avea, în comun cu ceilalți membri ai grupului lor, propria viață culturală, de a profesa și de a practica propria religie sau de a folosi propria lor limbă” (articolul 27).

O altă definiție elocventă a conceptului de minoritate este cea elaborată de către F. Capotorti, raportor special al Subcomisiei pentru Prevenirea Discriminării și Protecția Minorităților al ONU, actualul Comitet Consultativ al Consiliului Drepturilor Omului, care, în anul 1970, afirma că minoritățile reprezintă „un grup numeric inferior restului populației unui stat, în poziție nedominantă, ai cărui membrii – cetățeni ai statului – posedă, din punct de vedere etnic, religios sau lingvistic, caracteristici diferite de cele ale restului populației și care manifestă, chiar și în mod implicit, un sentiment de solidaritate, cu scopul de a prezerva cultura, tradițiile, religia sau limba lor” (G. Pentassuglia, 2002, p. 57).

Un alt reprezentant al Subcomisiei pentru Prevenirea Discriminării și Protecția Minorităților al ONU, J. Deschênes, raportor special al ONU, stabilește că minoritățile sunt „un grup de cetățeni, constituind o minoritate numerică și într-o poziție nedominantă în statul respectiv, având caracteristici etnice, religioase sau lingvistice care diferă de cele ale majorității populației, având o solidaritate de grup motivată în principal de o dorință colectivă de a supraviețui și ale cărui obiective principale se constituie în dorința de egalitate cu majoritatea atât în drepturi, cât și în practică” (G. Pentassuglia, 2002, p. 58).

Anul 1966 se remarcă prin deschiderea **dialogului intercultural**, fiind un moment marcat de semnarea, în cadrul Înalțului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului, a Convenției Internaționale privind

Drepturile Economice, Sociale și Culturale. Potrivit prevederilor acestui document „educația va permite tuturor persoanelor să participe efectiv într-o societate liberă, să promoveze înțelegerea, toleranța și prietenia între toate națiunile și toate grupurile rasiale, etnice sau religioase” (articolul 13).

Negocierile privind crearea unei grupări de securitate europene au fost inițiate încă din '50, însă, evenimentele Războiului Rece au determinat amânarea până în noiembrie 1972, când la Helsinki au fost demarate procedurile de întemeiere a Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE). Dacă într-o prima fază, OSCE a avut drept scop prevenirea conflictelor la nivel internațional, ulterior, organizația a elaborat importante documente privind asigurarea protecției persoanelor ce aparțin minorităților, concretizat, în primul rând, prin crearea Înalțului Comisar pentru Minorități Naționale.

O altă etapă este întocmirea, în 1992, a Cartei Europene pentru Limbile Minorităților și Regionale, completată, în 1993, prin Recomandarea 1201 cu un protocol adițional, prin care se stipula necesitatea asigurării unei protecții a minorităților naționale, dar și conferirea dreptului minorităților de a utiliza limba minoritară în spațiul public și privat.

Astfel, potrivit Recomandării 1201 a CE, stipulate în articolul 1 al documentului menționat, minoritatea este abordată ca: „un grup de persoane [...] dacă locuiesc pe teritoriul unui stat și sunt cetățenii lui, mențin legături de durată, trainice și permanente cu acel stat, manifestă caracteristici etnice, culturale, religioase sau lingvistice distincte, sunt suficient de reprezentative, chiar dacă sunt în număr mai mic decât restul populației unui stat sau regiuni a unui stat, sunt motivate de preocuparea comună de